

Sitting on Bench with Sefarim

Main Mekorot:

1. Gemarot

- See Menachot 32b from קרקע הוה – אמר רב חלבו
- See Moed Katan 25a from מונח עליה – כי נח נפשיה
i. What is the logic for the issur? How do we poskan?

2. Rishonim – Psak

- See Tosafot in both places, ד"ה וכף כדא and ד"ה דאמר רבה
- See רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה ו

בית יוסף יורה דעה סימן רפב

לענין הלכה כיון דהרמב"ם והראב"ד וסמ"ק ורבינו מסכימים לאסור וגם נראה שדעת התוספות עצמם בפרק אלו מגלחין (ד"ה וכף) ודעת ה"ר מנוח ורבינו משולם שאכתוב בסמוך כן וגם בירושלמי אסר הכי נקטינן:

3. Heights

- Several positions are advanced for how high the Torah must be. Is there a conceptual difference between them? See this summary in the Beit Yosef.

בית יוסף יורה דעה סימן רפב

וכתבו התוספות בפרק אלו מגלחין (שם) דמדלא אותיב ס"ת בגבוה ממנו נראה שאפילו הס"ת מונח בגבוה ממנו אסור ע"כ. אבל בירושלמי פרק מי שמתו (ברכות פ"ג ה"ה) גרסינן לא ישב אדם ע"ג מטה שס"ת מונח עליה אם היה נתון ע"ג דבר אחר מותר עד כמה רבי אבא בשם רב הונא טפח רבי ירמיה בשם רבי זירא כל שהוא. וכתב ה"ר מנוח ולא איפשיטא ואית דפסקו לחומרא וכן דעת הראב"ד שכתב בהשגות ואם היה מקום גבוה טפח וס"ת מונח עליו מותר. ולי נראה דראוי להחמיר להצריך שיהא מקום הס"ת גבוה י' טפחים ולא יפחות מג' טפחים דכל בציר מהכי לא חשיב גובה כלל: וכתב עוד ה"ר מנוח אית דאמרי דוקא ס"ת אבל ספרים אחרים לא מחמירין בהו וטוב להחמיר ודוקא שלא בשעת בית המדרש אבל בזמן בית המדרש והמקום צר לתלמידים מותר לישיב בשוה עם הספרים והפירושים וכך נוהג ה"ר משולם מבדרש"י אך כשלא היה במקום בית המדרש היה מדקדק שיהיה הספר נתון ע"ג דבר אחר כל שהוא ע"ל. וכתב בעל ספר ארחות חיים בסוף ספרו ונראה שאין להקל בדבר שלא יראה כמזלזל בכבוד הספרים. כתבו הגהות מיימון החדשות בסוף הלכות ס"ת (אות י) תניא במסכת סופרים (פ"ג ה"א) לא יתן אדם ס"ת ע"ג ארכובותיו ושני אצילי ידיו [עליון וכו']:

4. Which Sefarim?

- What is the basic halachah and why do poskim suggest following a different standard?
- What proof might you bring from the Rosh (first one in Halachot Ketanot, Sefer Torah) about the mitzvah of writing a Sefer Torah for this issue?

שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תקטו

שאלת ממני ידיד נפשי מהו לישב ע"ג מטה או ספסל או אצטבא שיש עליה ספרי תלמוד או פוסקים וכיוצא בהם שיש כמה בני אדם שאין מקפידין בזה:

תשובה אני מחמיר על עצמי בזה לתת כבוד והודור לתורתנו הקדושה אבל לגבי דינא מותר הוא... ופסקו התוס' כר' יוחנן וז"ל נראה דהלכה כר' יוחנן לגבי רב הונא... והריא"ף ז"ל נראה שפוסק כרב הונא...

והיינו טעמא שכל הפוסקים התם כתבו לא ישב ע"ג מטה שס"ת עליה ולא חלקו אם גבוה או אינו גבוה ממנו. וכן כתב בעל מגדול עוז שכיון שהוזכר מאמר זה של רב הונא פעמים ושלוש ולא הוזכר טפח זה אעפ"י שהזכירו הירושלמי אינה הלכה. ועוד דבשבת ובכמה מקומות אסיקנא עד ג' כארעא סמיכתא דמיא וגם הריא"ף ז"ל לא כתבו בהלכות מכלל דלא ס"ל ולא לתלמידו. אך נהגו באותו טפח לשאר ספרים להניח בצדינו שלא נהיה בשוה ע"כ. ומ"ש דבשבת ובכמה מקומות כל פחות מג' כארעא סמיכתא היא אינה ראויה אצילי דלא אמרינן הכי אלא לענין שבת ולא לשאר דברים שהרי טפח אהל חשיב לענין טומאה וקל להבין. ומ"ש שנהגו אותו טפח לשאר ספרים. יפה כתב וכך אני נוהג אפילו לספרי התלמוד והפוסקים...

...ומנהג יפה הוא שלא ישב אדם על מטה או ספסל שיש עליו אפילו ספרי התלמוד והפוסקים וכן תפלין ואפילו מונחין בתוך תיקן אם לא יהיה גבוה טפח כדי לתת כבוד והידור לכל דבר שיש בו קדושה מצד עצמו ולא מדינא שהרי בס"ת עצמו איכא פלוגתא דרבוותא והבו דלא לוסף עליה. והנראה לע"ד כתבת:

שו"ת באר שבע סימן לח

שאלה אם יש סמך במה שרבים נהגו להקל לישיב בשוה עם הספרים והמדקקים שלא יראה כמזלזל בכבוד הספרים נזהרין שיהיה הספר נתון על גבי דבר אחר כל שהו ובחומשים הכל נזהרין שלא לישיב עמהן בשוה:
...ועוד ז"ל שזהו גם כן דעת הר"ף בפרק אלו מגלחין והרמב"ם והטור י"ד שסתמו וכתבו שאסור לישיב על המטה שס"ת עליה דדוקא לישיב בשוה לס"ת אסור דכן מורה הלשון שס"ת עליה משמע שס"ת עליה ממש בלא הפסק אבל אם הס"ת נתון על גבי דבר אחר גבוה ממנו מותר. ...

הרי ה"ר מנוח עצמו לא החליט הדין בשאר ספרים מדכתב וטוב להחמיר כו'. אמנם לענין שורת מנהג הישר יפה כוון ויפה הורה ה"ר מנוח ז"ל שטוב להחמיר גם בשאר ספרים שיהיה הספר נתון ע"ג דבר אחר לפחות כל שהו והמחמיר עד טפח תע"ב = תבוא עליו ברכה = כיון דרוב הפוסקים הסכימו דהלכה כרב הונא ומצינו בשאר דינים הנזכרים בגמרא גבי ס"ת לענין שלא יהא נהוג בה מנהג בזיון שכתבוהו הפוסקים גם גבי שאר ספרים. ומה שהכל נזהרין להחמיר בחומשים יותר מבשאר ספרים שלא לישיב עמהן בשוה. לכאורה יש להם סמך גדול ממה שכתבו התוס' בסוף פרק מי שמתו דבחומושים יש להחמיר כמו בס"ת לענין שאסור לשמש בבית שיש בו ס"ת או חומשים עד

שיוציאו או שצריך לעשות לו מחיצה י' טפחים אבל בשאר ספרים דיין בכסוי בעלמא וכן החמיר הראב"ד ז"ל גבי חומשים יותר מבשאר ספרים בספר בעלי הנפש וגדולה מזו כתב הרשב"א בתשובה שחייבין לעמוד מפני חומשים אפילו אינן עשויין בגלילה כמו מפני ס"ת ואפשר דטעמייהו דבחומשים יש סדך קדושת ס"ת דהא דברים שבס"ת הן שבחומשים וניתנין לכתוב אמנם כבר פסק הרב מהר"י קארו ז"ל כדעת הרא"ש והגהות מיימוני והנמשכים אחריהם שכל הספרים שאינן עשויין בגלילה אפילו חומשים ונביאים וכתובים וספרי גמרא ופירושיהם תורה אחת ומשפט אחד יש להם. על כן טוב והגון לכל איש הירא את דבר י"י וחרד על דברו להזהר בכל הספרים כמו בחומשים שלא לישיב עמהן בשוה וכל המחמיר עד טפח עליו אמרו חכמים כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות הואיל שכתב הרא"ש בהלכות קטנות בהלכות ס"ת דהאידינא משנה וגמרא ופירושיהם להגות בהן פירוש המצות והדינים על בורין הן הן הספרים שאדם מצווה לכתבם וגם שלא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה כמו ס"ת זהו מה שני"ל ואמר לי לבי:

5. Summary of Halachah

שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ז

אסור לישיב על המטה שספר תורה עליה. הגה: וכל שכן שאסור להניחה ע"ג קרקע. והוא הדין שאר ספרים (ב"י בשם הר"ר מנוח ובשם א"ח וכל בו). ואפילו על המדרגות שעושין לפני ארון הקודש, אסור להניח ספרים (הגמ"י) ולא יניח אדם ס"ת על ברכיו וב' אצילי ידיו עליו (מהר"ל). ונ"ל דהוא הדין שאר ספרים.

ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ז

(ד) על המטה שס"ת עליה. - בתשובת רמ"א סימן ל"ד יליף מזה שאין לישיב על תיבה שיש בה ספרי קודש וכתב אח"כ מיהו יש לדקדק דלמא הואיל והם נתונים בתיבה הרי הם ברשות בפני עצמן וכמופסקין דמי מיהו נראה דאין לחלק בזה דהא אמרינן פרק מי שמתו לגבי תפילין אף על גב דהניחין כלי תוך כלי אסור לשומן תחת מראשותיו ולא אמרינן דהכלי מפסיק וה"ה לענין לישיב עליהם ואח"כ הניחו בצ"ע ולע"ד נראה דזה יש ללמדו מהא דאיתא בפרק בכל מערבין (דף ל') דתניא הנכנס לארץ העמים פי' שמטמא באוהל בשידה תיבה ומגדל ר' מטמא ורבי יוסי ברבי יהודה מטהר במאי קמפלגי מר סבר אוהל זרוק שמיא אוהל (פי' רש"י אוהל המטלטל חוצץ בפני הטומאה) ומר סבר לאו שמיא אוהל ואינו חוצץ ופרש"י בגדולה עסקינן שמחזקת מ' סאה בלח שהם כורים ביבש דאי קטנה כלי היא ומקבלת טומאה ואינה חוצצת בפני הטומאה הרי לפנינו דבארגזים שלנו שאינם מחזיקים כורים ביבש פשיטא שאינה חוצצת ולא נקראת בפני עצמה ואפילו בגדולה שיצאה מתורת כלי הרי פליגי בה תנאי והלכה כרבי שכן סתם לן תנא דמתני' שם שאין להניח העירוב בבית הקברות לכהן כיון שאין יכול לילך לשם אפי' ע"י שידה תיבה ומגדל והיינו כרבי ונ"ל עוד דכאן לא מהני אפי' אם רוצה להניח טלית על הארגז ולישיב עליו דאע"פ דאמרינן בסמוך סעיף ח' לענין תשמיש דמהני מ"מ כאן פשיטא דלא מהני דכיון דאפי' תיבה גדולה לאו שמיא אוהל והוה כדבר המטלטל ודאי לא מהני בדבר המטלטל אפי' הניח הספר בהרבה מטלטלין זה על זה ולישיב עליהם שהרי אמרו בסעיף ג' דלא יניחנו בשק וירכב עליו משמע אפי' כמה שקין זה על זה דהא אין לו תקנה רק להניחו נגד לבו. והטעם דלישיב עליהם הוה גנאי ביותר אבל אם נתחבר לכותל במסמרים מותר לישיב שם. כן נראה לפי עניות דעתי ברור:

ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ז

ח אסור לישיב כו' - וראוי להחמיר שיהא מקום הס"ת גבוה ממנו י' טפחים ולא יפחות מג' טפחים דכל דבציר מהכי לא חשיב גובה כלל בית יוסף ונראה דמדת חסידות קאמר אבל מדינא סגי בגובה טפח לכ"ע כדאי' בירושלמי ופוסקים הובאו בב"י: ט וה"ה שאר ספרים - וכ' הר"ר מנוח דוקא שלא בשעת זמן בית המדרש אבל בזמן בית המדרש והמקום צר לתלמידים מותר לישיב בשוה עם הספרים והפירושים וכך נהג הר"ר משולם בדרש"י אף כשלא היה במקום ב"ה היה מדקדק שיהא הספר נתון ע"ג דבר אחר כל שהוא עכ"ל וכ' בעל ספר א"ח בסוף ספרו ונראה שאין להקל בדבר שלא יראה כמזלזל בכבוד הספרים עכ"ל ב"י ומביאו ד"מ:

פתחי תשובה על שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ז

(ז) להניחה ע"ג קרקע - עיין בספר תפארת למשה שכתב דאם נפלו ספרים הרבה בפ"א ע"ג קרקע אם יש שיהוי וטורח אם יגביה כל אחד בפ"ע משאם יניחנו כולו כאחד זה ע"ג בארץ יגביהם כאחד. כדאמרינן פ"ב דעירובין מצאן צבתים כו' וי"ל דהתם בשבת שאני עכ"ל ע"ש: (ח) ולא יניח - עבה"ט ועיין בספר בכור שור בחידושו למס' עירובין דף ל' ע"ב שהביא דעת הב"ח בא"ח סי' קע"א שפסק דמותר לישיב ע"ג ארגז שספרים בתוכו והעלה דהסומך בשעת הדחק אדעת הב"ח לא הפסיד אפילו ביושב בקרון וארגז קטן רק שאינו כליין וכ"ש כשיש בארגז דברים אחרים עם הספרים דאז אין הארגז בטל אצל הספרים ובס"ת יש להחמיר ע"ש ועי' בתפארת למשה שכתב דנראה קצת היתר היכא שאין מכסה התיבה נוגע בספרים ע"ש. ועיין בשו"ת תשובה מאהבה ח"א סימן ט' שכתב על דבר כתבי קודש הנדפסין שנוהגים בהם מנהג בזיון ומוכרין בחנויות בהם דבר מאכל הוא עון פלילי כי מעשה הדפוס הוא קודש כמו כתיבה תמה כמ"ש הט"ז לעיל סימן רע"א ויש לב"ד למחות בהמדפיס שלא ימכרם לחנויות וכן המג"א בסימן קנ"ד ס"ק י"ד תמה על גדולי הדור שאין מוחין בהעושיין בדפי ספרים כתבי קודש כשקושרין אותן דהא איסור גמור דלא כס' א"ר שם שכתב שסמכו עמ"ש הט"ז סק"ו ע"ש ור"ל דטפי עדיף לעשות תשמיש קדושה קלה ממה שתהיה פנוי לגמרי ותגנוז. דליתא דהט"ז מיירי מתשמיש קדושה ולא בכתבי הקודש שהם קדושה עצמה ע"ש:

שו"ת שבט הלוי חלק ג סימן יא

ג. ואשר שאל בשורה של כסאות המחוברים יחד ע"י מוט ברזל בבית הכנסת אם נחשבים כספסל אחד לענין לשום עליהם חומש ושאר ספרי קודש.

שאלתו עפ"י המבואר י"ד סי' רפ"ב דאסור לישיב ע"ג מטה וספסל שס"ת עליה, והוא ע"פ מ"ק כ"ה ומנחות ל"ב, לענ"ד דבנ"ד אין חשש בזה חדא דאיסור ישיבה בשאר ספרי ק' מלבד ס"ת רק מצד החומרא ע"ש בב"י ובש"ך, ועוד דנ"ד באמת כסאות נפרדות הם רק למטה חברים לצורך השתמשות הרבים אבל כיון שלמעלה כל אחד כסא בפ"ע היכר גמור יש בזה וקרוב דגם בס"ת מותר וע"ע ס' דע"ק י"ד שם, ואין להאריך בפשוט.

שו"ת ציץ אליעזר חלק כב סימן ז ד"ה ז לשאלתו

ד) לשאלתו הנוספת שבמכתבו אודות הנפסק ביר"ד סי' רפ"ב סעי' ז' ובש"ך דאסור לשבת בשוה עם ספרים וכו', אם הבזיון בזה הוא דוקא כשהספר שוכב או אפילו גם אם הספר עומד. הנה לא מצאתי במפרשים מי שיחלק בכזאת, גם לרבות לא בספרים אניה דיונה ודעת קדושים ומאיל המלאים על האניה דיונה, וכן לא בחיי אדם בה' ס"ת כלל ל"א סעיפים מ"ב מ"ג. והדעת נותנת שאין מקום לחלק בכזאת. והנני בברכה אליעזר יהודה וולדינברג